

op gelijke wijze toen reeds in het digitale bestand moet hebben gestaan.³⁰

Waarheid in Liefde

Waarheid in Liefde (WiL), het tijdschrift dat van 1837 tot en met 1872 als orgaan van de zgn. ‘Groninger richting’ verscheen, wordt in BNPP 11 (no. 352) beschreven. Al dadelijk springt het belang van de rubriek ‘ondertitel’ in het oog. In 1837 is dat bij WiL voluit: *een godgeleerd tijdschrift voor beschaafde christenen. Onder medewerking van een Godgeleerd gezelschap, tot zinspreuk hebbende: ‘Gods woord is de Waarheid’; uitgegeven door* [volgt redactie]. Met ingang van 1857 – niet 1856, zoals BNPP vermeldt! – wordt de ondertitel veranderd. Hij luidt nu: *Godgeleerd tijdschrift voor beschaafde christenen. Nieuwe reeks, bijzonder gewijd aan de opbouw der evangelisch-catholieke kerk der toekomst. Onder medewerking van een Godgeleerd gezelschap, uitgegeven door* [volgt redactie]. In 1862 vindt nogmaals een verandering plaats: *Een godgeleerd tijdschrift voor beschaafde christenen, naar de behoefte dezer dagen. Onder medewerking van verschillende geleerden in Nederland, uitgegeven door* [volgt redactie]. In het kort verschijnt zo de geschiedenis van de Groninger godgeleerden. Ze starten als een club theologen die beschaving hoog in het vaandel heeft. Bij hun strijd voor volksopvoeding kruisen ze het pad van de afgescheidenen, Groen van Prinsterer c.s., J.H. Scholten en de zich emanciperende rooms-katholieken. Al strijdend ontdekken ze waar ze voor staan: niet voor een bepaalde leer, maar voor de ‘evangelisch-catholieke kerk der toekomst’, die plaats zal bieden aan alle Nederlanders. De doorbraak van het modernisme eind jaren vijftig doet die droom verdampen. Vandaar nogmaals een wijziging van de ondertitel, die tevens duidelijk maakt dat het Groninger Godgeleerd gezelschap (GGG) het niet meer alleen redt. Er worden andere medewerkers aangetrokken en tevens andere uitgevers gezocht. In plaats van de vertrouwde Oomkens te Groningen komt nu een Gronings-Haagse uitgeverscombinatie: P. Noordhoff en M.J. Visser.

In de rubriek ‘categorie’ wordt WiL aangeduid met ‘III/opinie’, d.w.z.: ‘Kerkelijk en godsdienstig leven/opinieblad’. De aanduiding ‘opinie’ is correct in zoverre WiL in de periode 1837-1862 uitsluitend de mening van de leden van het GGG bood. Daar dient echter wel een specificatie voorgevoegd te worden: ‘III/wetenschap/opinie’, waarbij ‘wetenschap’ staat voor ‘theologische... lectuur’. Zoals de ondertitel aangeeft – en uit alle artikelen blijkt – is WiL een populair-wetenschappelijk theologisch tijdschrift geweest. Door deze uitvoering, onder meer blijkend uit het ontbreken van Hebreeuws, Grieks en veelal ook Latijn, verschilde het tijdschrift

dieken en hun kringen. (...),
Nijmegen 2006, 107-124.

²⁹ Vgl. *Titellijst BNPP*, 162 en de beschrijving van BSWV in: BNPP 11, no. 317. Bij de laatstgenoemde beschrijving is trouwens onder ‘bibliografische geschiedenis’ een merkwaardige vergissing gemaakt. SWV wordt vermeld als voorzetting van twee tijdschriften: ‘Boekzaal der geleerde wereld en Tijdschrift voor de Protestantse kerken in het Koninkrijk der Nederlanden’; BNPP 11, 269, kol. 1.

³⁰ *Titellijst*, 87. Dat de verwijzingen in de ondertitels van SWV en *Kerkelijk nieuwsblad* niet zijn opgemerkt, kan samenhangen met het feit dat BNPPD niet als geheel, maar slechts per letter van het alfabet doorzoekbaar is.